

Λίγοι εναντίον πολλών

Το επίγραμμα σε μια από τις στήλες οι οποίες ανεγέρθηκαν μετά τη μάχη δήλωνε με υπερηφάνεια: «Εδώ πολέμησαν κάποτε, εναντίον τριών εκατομμυρίων, τέσσερις χιλιάδες άνδρες από την Πελοπόννησο». Ωστόσο οι σύγχρονοι μελετητές εκτιμούν τις δυνάμεις του Ξέρξη στα επίπεδα των 100.000 με 300.000 ανδρών. Οι Πέρσες και οι Μήδοι, που αποτελούσαν τον κύριο όγκο του τεράστιου, πολύγλωσσου στρατού του Ξέρξη, φορούσαν φαρδύ κάλυμμα κεφαλής, την τιάρα, χιτώνα με κεντητά μανίκια, λεπιδωτό θώρακα και φαρδύ παντελόνι (Εικόνα 5), ένδυμα που οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν σχεδόν βδέλυγμα. Κατά την άποψη των Ελλήνων –και ιδιαίτερα των Σπαρτιατών–, οι σωστοί άνδρες δεν φοβούνται να επιδεικνύουν το σώμα τους. Ο Θουκυδίδης μάλιστα ισχυρίζεται ότι οι Σπαρτιάτες ήταν εκείνοι που «επινόησαν» την πρακτική των Ελλήνων να γυμνάζονται εντελώς γυμνοί. Το κύριο όπλο των Περσών ήταν το τόξο – εξού και η φράση ότι τα βέλη τους θα κρύφουν τον ήλιο. Οι άνδρες του Ξέρξη μάχονταν επίσης με δόρατα, τα οποία όμως ήταν οπωσδήποτε βραχύτερα από των Σπαρτιατών.

Παρότι οι πιθανότητες ήταν συντριπτικά εναντίον τους, ο Λεωνίδας και οι άνδρες του απέκρουσαν τις τεράστιες δυνάμεις του Ξέρξη για δύο ολόκληρες ημέρες. Οι Σπαρτιάτες και οι υπόλοιποι Έλληνες αντιμετώπιζαν το ένα μετά το άλλο τα κύματα των ανδρών του Ξέρξη, με πρώτους τους Μήδους και τους Κισσίους, και στη συνέχεια –όταν πια ο Πέρσης βασιλιάς άρχισε να χάνει την υπομονή του– την επίλεκτη μάχιμη ομάδα του, τους επονομαζόμενους Αθανάτους. Επρόκειτο για 10.000 επίλεκτους άνδρες που

Εικόνα 5 Ανάγλυφο σε επισμαλτωμένες οπτοπλίνθους, Πέρσες στρατιώτες, Σούσα, 6ος αιώνας π.Χ. Lanmas/Alamy Stock Photo.

ονομάζονταν «Αθάνατοι» διότι τους αντικαθιστούσαν αμέσως μόλις σκοτώνονταν ή τραυματίζονταν. Ο Διόδωρος αναφέρει ότι οι Σπαρτιάτες σκότωσαν τόσο πολλούς από τους άνδρες του Ξέρξη ώστε «σε ολόκληρη την περιοχή γύρω από τα περάσματα ήταν σκορπισμένα πτώματα». Όπως λέει ο Ηρόδοτος, οι Σπαρτιάτες «τους έκαναν όλους να καταλάβουν, και ειδικά τον ίδιο τον βασιλιά, ότι ανάμεσα σε τόσο πολλούς ανθρώπους είχε τόσο λίγους άνδρες».

Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι Σπαρτιάτες πολέμησαν με τέτοια ικανότητα, που οι προσπάθειές τους ήταν «άξιες να μνημονευθούν». Περιγράφει έναν επαναλαμβανόμενο ελιγμό, κατά τον οποίο οι Σπαρτιάτες έστρεφαν τα νώτα τους στους Πέρσες, προσποιούμενοι ότι εγκαταλείπουν τη μάχη, αλλά μόλις οι Πέρσες έσπευδαν να τους καταδιώξουν, οι Σπαρτιάτες σχημάτιζαν ξανά τη φάλαγγά τους και

αποδεκάτιζαν τους άτακτα κινούμενους διώκτες τους. Ο Διόδωρος δανείζεται μια φράση από τον Ηρόδοτο, που περιγράφει τη μάχη ως «εκπληκτική», και δοξάζει τη γενναιότητα των Σπαρτιατών διερωτώμενος: «Ποιος θα μπορούσε να είναι περισσότερο ξεχωριστός από εκείνους τους άντρες, που ο αριθμός τους δεν ήταν ούτε το ένα χιλιοστό του εχθρού, κι όμως τόλμησαν να αντιτάξουν το άριστο θάρρος τους στο αμέτρητο εχθρικό πλήθος;».

Οι πηγές που έχουμε στη διάθεσή μας δίνουν την εντύπωση ότι η μάχη στις Θερμοπύλες ήταν συνεχής και αδιάκοπη. Ο Διόδωρος υπογραμμίζει ότι, ενώ οι συμμαχικές ελληνικές δυνάμεις ξεκίνησαν πολεμώντας με βάρδιες, σύντομα οι Σπαρτιάτες αρνήθηκαν να διακόψουν για να ξεκουραστούν, με τους μεγαλύτερους σε ηλικία πολεμιστές να συναγωνίζονται τους νεότερους στην επίδειξη θάρρους και ανδρείας. Ορισμένοι μελετητές ωστόσο άρχισαν να αναρωτιούνται πόσο ρεαλιστικό μπορεί να είναι κάτι τέτοιο, δεδομένου ότι οι αγώνες στα σύγχρονα αθλήματα επαφής, όπως το χόκεϊ στον πάγο, το ράγκμπι και το ποδόσφαιρο, που διαρκούν 60, 80 ή 90 λεπτά αντίστοιχα, συνήθως αφήνουν τους αθλητές σωματικά εξαντλημένους. Πάντως, ενώ τείνω κι ο ίδιος να δεχτώ ότι πρέπει να υπήρχαν διαλείμματα τα οποία οι πηγές μας δεν αναφέρουν –για παράδειγμα, οι Πέρσες προφανώς σταματούσαν όταν σκέφτονταν τι έπρεπε να κάνουν στη συνέχεια–, οφείλουμε να θυμόμαστε ότι ο πόλεμος δεν είναι άθλημα. Η αδrenalίνη που εκκρίνεται όταν μάχεσαι για την ίδια σου τη ζωή σημαίνει πως οι στρατιώτες μέσα στη φωτιά της μάχης είναι συχνά ικανοί να επιδείξουν αντοχές που κρίνονται αδύνατες για τους σύγχρονους αθλητές. Είναι πιο εύκολο να υπερβείς το όριο, όταν από αυτό εξαρτάται η ζωή σου.